

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

DÜRRÜ MAZHAR ÇEVİK VE MÜNİRE ASUMAN ÇEVİK DAĞDELEN / TÜRKİYE

(Başvuru No. 2705/05)

KARAR (Adil Tazmin)

Madde 41 • Kayıttan Düşme • Tazminata İlişkin Yeni İç Hukuk Yolu •
İncelemenin Yapılmasına Gerek Olmaması

STRAZBURG

29 Ekim 2019

KESİNLEŞME TARİHİ

29 Ocak 2020

İşbu karar Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen koşullarda kesinleşecektir. Şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Dürrü Mazhar Çevik ve Münire Asuman Çevik Dağdelen / Türkiye

Başkan

Robert Spano,

Hâkimler

Marko Bošnjak,

Julia Laffranque,

Egidijus Kūris,

Arnfinn Bårdsen,

Darian Pavli,

Saadet Yüksel

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("İkinci Bölüm"), 8 Ekim 2019 tarihinde, Daire olarak toplanarak, gerçekleştirilen müzakerelerin ardından aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, iki Türk vatandaşı olan Dürrü Mazhar Çevik ve Münire Asuman Çevik Dağdelen ("başvuranlar"), 23 Aralık 2004 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvuru (No. 2705/05) bulunmaktadır.

2. Mahkeme, 14 Nisan 2015 tarihli bir kararla ("esas karar"), başvuranların tapu senetlerinin iptal edilmesi nedeniyle, Sözleşme'ye Ek 1. No.'lu Protokolün 1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (*Dürrü Mazhar Çevik ve Münire Asuman Çevik Dağdelen/Türkiye*, No. 2705/05, § 38, 14 Nisan 2015).

3. Sözleşme'nin 41. maddesinin uygulanması konusu, mevcut durumda söz konusu olmadığından, Mahkeme bu uygulama konusunu saklı tutmuş ve Hükümet ile başvuranları altı ay içerisinde, söz konusu husus hakkında görüşlerini yazılı olarak sunmaya ve özellikle varabilecekleri her türlü anlaşmada kendisini haberdar etmeye davet etmiştir (*Yukarıda belirtilen*

4. Gerek başvuranlar gerekse hükümet görüşlerini sunmuşlardır. Taraflar arasında dostane çözüme ulaşmaya imkân sağlayan hiçbir anlaşmaya varılmamıştır.

HUKUKÎ DEĞERLENDİRME

5. Sözleşme'nin 41. maddesi uyarınca,

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder. “

A. Tazminat

6. Başvuranlar, maddi tazminat olarak 5.586.188 avro (EUR) talep etmektedirler ve taşınmazın değerlendirilmesi amacıyla, özel bir anonim şirketi tarafından düzenlenen 17 Nisan 2009 tarihli bilirkişi raporuna atıfta bulunmaktadır. Ayrıca, başvuranlar maruz kaldıkları manevi zarar için 2.380.952 EUR talep etmektedirler.

7. Hükümet, başvuranlar tarafından talep edilen meblağların gerekçelendirilmediğini değerlendirmektedir. Ayrıca, Hükümet, Mahkemeyi bir tazminat yolunun, 809 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararının yürürlüğe girmesiyle ve ulusal düzeyde oluşturulduğu gerekçesiyle, Sözleşme'nin 37. maddesinin 1. fıkrasının c) bendine dayanarak, başvurunun kayıttan düşürülmesi gerektiği sonucuna varması için davet etmektedir.

8. Mahkeme, bir ihlalin tespit edildiği bir kararın, davalı devlet için ihlale son verilmesi ve bundan önceki durumu mümkün olduğu kadar eski haline getirmek amacıyla, sonuçlarını ortadan kaldırmak için yasal bir yükümlülüğe neden olduğunu hatırlatmaktadır (*Iatridis/Yunanistan* [BD], No. 31107/96, § 32, AİHM 1999-II). Bir davada taraf olan Sözleşmeci Devletler, genellikle bir ihlal tespit eden karara uymak için kullanacakları yöntemleri seçmekle özgürdürler. Bir kararın uygulama koşullarıyla ilgili olarak bu değerlendirme yetkisi, Sözleşmeci Devletlere Sözleşme tarafından yüklenen mutlak yükümlülüğe bağlı seçim özgürlüğünü yansıtmaktadır:

Güvence altına alınan haklara riayet edilmesinin sağlanması (madde 1). İhlalin niteliği, *restitutio in integrum* (eski hale getirme) imkân sağlaması halinde, bunu yerine getirmek için Mahkemenin yetkisi ve uygulama imkânı olmaması nedeniyle, gerçekleştirmek davalı devlete düşmektedir. Ancak buna karşın, ulusal hukukun ihlal tespitlerini ortadan kaldırmaya imkân sağlamaması veya kısmen sağlaması halinde, Sözleşme'nin 41. maddesi, gerektiği takdirde, zarara uğrayan tarafa uygun olduğu kanaatine vardığı bir tazmin ödenmesi hususunda Mahkemeyi yetkilendirmektedir (*Brumărescu/Romanya* (adil tazmin) [BD], No. 28342/95, § 20, AİHM 2000-I ve *Guiso-Gallisay/İtalya* (adil tazmin) [BD], No. 58858/00, § 90, 22 Aralık 2009) (*Brumărescu/Romanya* (adil tazmin) [BD], No. 28342/95, § 20, AİHM 2000-I ve *Guiso-Gallisay/İtalya* (adil tazmin) [BD] No. /00, § 90, 22 Aralık 2009).

9. Mahkeme, başvuruların, ihtilaf konusu mülklerin piyasa değerine karşılık geldiğini düşündükleri bir meblağ üzerinden maddi tazminat talebinde bulunduklarını ve taleplerini desteklemek amacıyla, özel bilirkişiler tarafından düzenlenen bir rapor sunduklarını gözlemlemektedir.

10. Mahkeme, başvuruların maddi zararını objektif bir şekilde belirlemek için yeterli bilgiye sahip olmadığı kanaatine varmaktadır.

11. Mahkeme, 809 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararının 8 Mart 2019 tarihinde yürürlüğe girdiği hususunda, Hükümetin Mahkemeyi bilgilendirdiğini kaydetmektedir. Bu hüküm, Ocak 2013 yılında kurulan Tazminat Komisyonunun yetkisini genişletmiş ve Mahkemenin Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığı ancak Sözleşme'nin 41. maddesi bağlamında, tazminat talepleri hakkında karar vermediği veya bu maddenin uygulanması konusunun saklı tutulmasına karar verdiği davalarda tazminata ilişkin olarak takip edilmesi gereken ilkeler ve usulü belirtmektedir. Mahkeme, mevcut davanın, ikinci kategorideki davalarla yani Sözleşme'nin 41. maddesinin uygulanması konusunun saklı tutulmasıyla ilgili olduğunu gözlemlemektedir.

12. Öte yandan, Mahkeme, *Turgut ve diğerleri/Türkiye* ((kk.), No. 4860/09, 26 Mart 2013) ve *Demiroğlu/Türkiye* ((kk.), No. 56125/10, 4

Haziran 2013) davalarında Tazminat Komisyonunun işleyişine ilişkin ayrıntılı bir incelemede bulunmuştur. Mahkeme, bu davalarda, başvuranların, şikâyetlerinin telafi edilebilmesi ve erişilebilir yeni bir başvuru yolu sağlaması nedeniyle, öncelikle Tazminat Komisyonuna başvurması gerektiği kanaatine varmıştır (bk. ayrıca *Yıldız ve Yanak/Türkiye* (kk.), No. 44013/07, 27 Mayıs 2014, *Bozkurt/Türkiye* (kk.), No. 38674/07, 10 Mart 2015, *Çelik/Türkiye* (kk.), No. 23772/13, 16 Haziran 2015 ve *Özbil/Türkiye* (kk.), No. 45601/09, 29 Eylül 2015). Ayrıca, Mahkeme, Tazminat Komisyonunun uygulamalarına göre, bütün bireylere tazminat ödemekle yetkili olduğunu gözlemlemektedir (yukarıda belirtilen kararlar, *Turgut ve diğerleri ve Demiroğlu*). Komisyon tarafından ödenmesine karar verilen tazminatlar, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içerisinde Adalet Bakanlığı tarafından ödenmektedir.. Öte yandan, Komisyonun kararına karşı idare mahkemesine itirazda bulunulabilir, idare mahkemesi 3 ay içinde kararını verir. Ayrıca, başvuranlar idare mahkemesinin kararı hakkında bireysel başvuruda bulunmak için Anayasa Mahkemesine başvurabilmektedir (*Ahmet Erol/Türkiye* (kk.), No. 73290/13, 6 Mayıs 2014 ve *Sayan/Türkiye* (kk.), No. 49460/11, § 19, 14 Haziran 2016).

13. Mahkeme, Türk Hükümetinin bu inisiyatifini dikkate almakta ve bu gelişimin, Sözleşme tarafından düzenlenen insan haklarını koruma mekanizmasının ikincillik niteliğini güçlendirdiğini ve Mahkeme ile Bakanlar Kurulu için Sözleşme'nin 41 ve 46. Maddelerinde tevdi edilen görevlerini tamamlamayı kolaylaştırdığını gözlemlemektedir (*Broniowski/Polonya* (dostane çözüm) [BD], No 31443/96, § 36, AIHM 2005-IX).

14. Mahkeme, bu koşullarda, nihai kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren bir aylık süre içerisinde Tazminat Komisyonu önünde bir başvuruda bulunulabileceği ve bu başvuru yolunun, Sözleşme'ye Ek 1. No.'lu Protokolün 1. maddesi bakımından tespit edilen ihlalin giderilmesi için uygun bir araç olduğu kanaatine varmaktadır (bk. *mutatis mutandis* (gereken değişikliklerin yapılması koşuluyla), *Gençel/Türkiye*, No.53431/99,§ 27, 23 Ekim 2003 ve son olarak *Moreira Ferreira/Portekiz* (No. 2) [BD], No.

1986/12, §§ 48-50, 11 Temmuz 2017; bk. ayrıca *mutatis mutandis* (gereken değişikliklerin yapılması koşuluyla), *Gümrükçüler ve diğerleri/Türkiye* (adil tazmin), No. 9580/03, § 34, Şubat 2017 ve *Keçecioğlu ve diğerleri/Türkiye* (adil tazmin), No. 37546/02, § 18, 20 Temmuz 2010).

15. Mahkeme, bu tespitten sonra, başvurunun Sözleşme'nin 37. maddesinin uygulanmasına elverişli olup olmadığı hususunu inceleyebileceğini hatırlatmaktadır (yukarıda belirtilen *Gümrükçüler ve diğerleri*, § 37). Nitekim, başvuruların zararının ulusal düzeyde tazmin edilmesi için somut bir imkan varsa ki yerel düzeyde görevli olan ve taşınmazlara, kayıtlara ve arşivlere veya diğer tüm pratik yollara erişimi olan ilgili organlar, mülkiyete ilişkin karmaşık konularda karar vermek ve değerlendirmede bulunmak ve başvuruların durumunda olduğu gibi bir tazminat tutarı belirlemek için daha iyi bir konumdadır., bu durumda Mahkeme, bir başvurunun Sözleşme'nin 37. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi kapsamında kayıttan düşürülmesine karar verebilir. (*Yukarıda belirtilen karar*, § 29).

16. Mahkeme, özellikle mevcut davada olduğu gibi, Sözleşmeci bir devlette bulunan taşınmazların belirli bir tarihteki değerlerinin tespit edilmesi söz konusu olduğunda, ulusal makamların kuşkusuz, maruz kalınan zararı değerlendirebilecek en doğru konumda bulunan makamlar olduğunu ve Sözleşme'nin ihlaline son verebilecek ve söz konusu ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırabilecek uygun hukuki imkânlara sahip oldukları kanaatine varmaktadır. Nitekim, Mahkeme'nin , mülkiyet hakkına ilişkin Türkiye'ye karşı birçok davada tespit ettiği gibi, bu tür bir değerlendirme, ulusal dahası yerel olarak içinde bulunulan şartlarla yakından bağlantılı olduğundan ulusal bilirkişiler ile ulusal mahkemelerin bunu gerçekleştirmek için daha iyi bir konumda olması nedeniyle, Mahkeme için neredeyse nesnel olarak imkânsızdır (bk. örnek olarak, yukarıda belirtilen *Keçecioğlu ve diğerleri*, § 18).

17. Yukarıda belirtilenler ışığında, Mahkeme, iddia edilen maddi zararlar

ilgili olarak, ulusal hukukun, somut olayda tespit edilen ihlallerin sonuçlarını ortadan kaldırmaya izin verdiği sonucuna varmakta ve bu sebeple başvuranlar tarafından bu bağlamda ileri sürülen talepler hakkında karar vermenin gerekli olmadığını değerlendirmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, başvurunun incelenmesine devam edilmesinin gerekli olmadığı kanaatine varmaktadır (Sözleşme'nin 37. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi). Mahkeme ayrıca, somut olayda Sözleşme ve Protokolleri tarafından güvence altına alınan insan haklarına saygı gösterilmesine ilişkin olarak başvurunun incelenmesinin devamını gerektiren özel koşulların bulunmadığı görüşündedir (Sözleşme'nin 37. maddesinin 1. fıkrasının sonu (*in fine*)) (son cümlesi). Diğer taraftan Mahkeme, bu sonuca ulaşırken, koşulların bu türden bir işlemin yapılmasını haklı kıldığı kanısına varırsa, Sözleşme'nin 37. maddesinin 2. fıkrası gereğince, bir başvurunun yeniden kayda alınmasına karar verebileceğine ilişkin yetkisini dikkate almıştır (bk. Yukarıda belirtilen *Gümrükçüler ve diğerleri*, § 42).

18. Sonuç olarak Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlali nedeniyle, maddi tazminat talep edilmesine ilişkin olarak, davanın Sözleşme'nin 41. maddesiyle ilgili kısmının kayıttan düşürülmesi gerekmektedir (bk. aynı anlamda, *Kaynar ve diğerleri/Türkiye*, No. 21104/06, § 78, 7 Mayıs 2019).

19. Ayrıca, Mahkeme yukarıda belirtilen Cumhurbaşkanlığı kararı gereğince, Tazminat Komisyonunun manevi zarar için tazminat taleplerini incelemeye ve bu konuda karar vermeye yetkili olduğunu da gözlemlemektedir. Dolayısıyla, Mahkeme maddi zarar bakımından ulaştığı tespitler ışığında, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlali nedeniyle, manevi tazminat taleplerine ilişkin olarak da , davanın, Sözleşme'nin 41. maddesiyle ilgili kısmının kayıttan düşürülmesine karar vermiştir.

B. Masraf ve Giderler

20. Başvuranlar, Mahkeme ve ulusal mahkemeler önündeki masraf ve giderler için 3.970 Türk lirası (yaklaşık 1.880 EUR) talep etmektedirler.

Bilirkişi ve çeviri masraflarına ilişkin kanıtlayıcı belgeler sunulmaktadır.

21. Hükümet, bu talepleri kabul etmemektedir.

22. Somut olayda Mahkeme, kendisine sunulan belgeleri ve içtihatlarını dikkate alarak, başvuranlar tarafından masraf ve giderleri için talep edilen meblağın makul olduğu kanaatine varmakta ve bu meblağın ilgililere müştereken ödenmesine hükmetmektedir.

C. Gecikme Faizi

23. Mahkeme, gecikme faizi olarak, bu meblağa, Avrupa Merkez Bankasının marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğuna karar vermiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Maddi ve manevi tazminat ile ilgili olarak, Sözleşme'nin 41. maddesine ilişkin dava kısmının kayıttan düşürülmesine;

2.

a) Davalı Devlet tarafından başvuranlara müştereken, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, işbu kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere; masraf ve giderler için 1.880 EUR (bin sekiz yüz seksen sekiz avro) ödenmesine;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu meblağa, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına,

3. Geriye kalan adil tazmin taleplerinin reddine *karar vermiştir.*

DÜRRÜ MAZHAR ÇEVİK VE MÜNİRE ASUMAN ÇEVİK DAĞDELEN / TÜRKİYE (ADİL
TAZMİN)

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün
77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları gereğince 29 Ekim 2019 tarihinde bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Bölüm Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan